

Резюме

Дыба О. В. Умови договору підряду на проведення проектних робіт.

У статті аналізуються питання, пов'язані з визначенням істотних умов договору підряду на проведення проектних робіт. Акцентовується увага на дискусійних моментах визначення предмета договору підряду на проведення проектних робіт. Встановлено, що предметом досліджуваного договору є специфічний матеріалізований результат роботи підрядника, який відображається у проектній, кошторисній або іншій технічній документації і за своєю суттю відображає об'єкт майбутніх цивільних правовідносин. При цьому «специфічність» проектно-кошторисної документації полягає в тому, що її неможливо використати у іншій діяльності, адже вона розробляється з чітко визначеною метою за конкретним завданням замовника. Обґрунтовано доцільність віднесення ціни та строку до звичайних умов договору підряду на проведення проектних робіт. Досліджуються питання викоринення існуючих суперечностей у чинному ЦК та ГК України щодо ціни та строку як звичайних умов договору.

Ключові слова: договір підряду на проведення проектних робіт, предмет договору, проектно-кошторисна документація, ціна договору, кошторис, аванс, завдаток, строк договору.

Резюме

Дыба А. В. Условия договора подряда на выполнение проектных работ.

В статье анализируются вопросы, связанные с определением существенных условий договора подряда на выполнение проектных работ. Акцентируется внимание на дискуссионных вопросах определения предмета договора подряда на выполнение проектных работ. Установлено, что предметом исследуемого договора является специфический материализованный результат работы подрядчика, который отображается в проектной, сметной или иной технической документации и по своей сути отражает объект будущих гражданских правоотношений. При этом «специфичность» проектно-сметной документации заключается в том, что ее невозможно использовать в другой деятельности, ведь она разрабатывается с четко определенной целью по конкретным задачам заказчика. Обоснована целесообразность отнесения цены и срока к обычным условиям договора подряда на выполнение проектных работ. Исследуются вопросы искоренения существующих противоречий в действующем ГК и ХК Украины относительно цены и срока как обычных условий договора.

Ключевые слова: договор подряда на выполнение проектных работ, предмет договора, проектно-сметная документация, цена договора, смета, аванс, задаток, срок договора.

Summary

Dyba O. The conditions of contract for carrying out design works.

The article analyzes issues related to the definition of essential conditions of the contract for carrying out design work. Attention is emphasized on discussion issues of the definition of the subject of the contract on carrying out design works. It is established that the subject of the contract is the specific materialized result of the contractor's work, which is reflected in the design, estimate or other technical documentation, and in essence reflects the object of future civil legal relations. At the same time, the specificity of the design and estimate documentation is that it cannot be used in another activity, because it is developed with a clearly defined purpose for the specific tasks of the customer. The expediency of assigning the price and the term to the usual conditions of the contract for carrying out design works is substantiated. The issues of elimination of existing contradictions in the current Commercial Code and the Civil Code of Ukraine regarding the price and terms as usual conditions of the contract are investigated.

Key words: contract for carrying out design works, subject of the contract, design estimate documentation, contract price, estimate, advance, deposit, term of the contract.

УДК 342.92: 342.7

Т. І. КОТОРМУС

Тарас Ігорович Котормус, аспірант Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»

СУБ'ЄКТИ СИСТЕМИ ГАРАНТУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В РАЙОНАХ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Система гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції втілюється в життя через сукупність правовідносин щодо формування умов та реалізації адміністративно-правових способів та засобів протидії порушенню права власності громадян України, попередження, припинення адміністративних порушень у цій сфері, відновлення порушених прав щодо володіння, користування та розпорядження майном. Основне значення у цих правовідносинах відведено суб'єктам системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції. Це обумовлює потребу визначення та детального дослідження їх адміністративно-правового статусу.

© Т. І. Котормус, 2017

Адміністративно-правовий напрям характеризується вагомим науковим доробком, який стосується загальнотеоретичної характеристики змісту категорії адміністративно-правових гарантій реалізації прав і свобод громадян та водночас відсутністю ґрунтовного наукового дослідження адміністративно-правових гарантій їхнього захисту, правового статусу суб'єктів системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції. Вагомими з цього приводу слід вважати праці таких вчених, як В. Б. Авер'янов, М. А. Бояринцева, В. С. Віхрова, В. А. Головка, А. В. Зарицький, І. О. Ієрусалімов, І. О. Ієрусалімова, М. Т. Какимжанов, І. А. Кресіна, І. О. Личенко, Д. М. Лук'янець, Б. Д. Мартиненко, Е. О. Олефіренко, О. В. Пабат, П. М. Павлик, С. П. Параниця, І. І. Сіліч, Ж. В. Удовенко, А. В. Черкасов.

Незважаючи на широкий перелік суб'єктів системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції, в науковій літературі відсутні їхні класифікації та вкрай мало наукових досліджень їхнього правового статусу. Виникла потреба з'ясувати стан наукового дослідження суб'єктів системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції, здійснити їхню класифікацію та визначити особливості адміністративно-правового статусу.

Суб'єкти системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції застосовують широкий арсенал нормативно-правових, управлінських, організаційних та інших засобів. Вони різняться за своєю організаційно-правовою формою, компетенцією, наявністю функцій публічного управління, специфікою владних повноваженнями щодо протидії можливим порушенням та відновлення порушених прав у сфері власності, особливостями правової основи діяльності тощо.

Зважаючи на наявне у науковій літературі визначення адміністративно-правового захисту права власності¹, можна стверджувати, що діяльність таких суб'єктів спрямована насамперед на створення належних умов для реалізації адміністративно-правових норм щодо попередження, припинення адміністративних правопорушень, відновлення порушених прав, тобто втілення правозастосовного аспекту захисту права власності, та застосування адміністративних стягнень, що відображає каральний аспект реалізації правозахисної функції таких суб'єктів².

Суб'єкти системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції – учасники правовідносин, які за допомогою нормативно-правових, організаційно-правових та адміністративно-процесуальних гарантій захисту права власності здатні забезпечити протидію порушенню права власності громадян України, попередження, припинення адміністративних порушень у цій сфері, відновлення порушених прав щодо володіння, користування та розпорядження майном громадян України в районах проведення антитерористичної операції.

Беручи до уваги класифікації суб'єктів адміністративного права, запропоновані свого часу Д. Бахрахом, В. Колпаковим, Т. Коломоєць, С. Стеценком, можна стверджувати, що суб'єкти системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції, будучи одночасно суб'єктами адміністративних правовідносин, характеризуються визначеним цими науковцями видовим різноманіттям.

Основними критеріями для поділу усіх суб'єктів системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції є їхня організаційно-правова форма, відношення до реалізації функцій держави та її представництва у наявних в державі правовідносинах, особливості повноважень, ступінь зовнішньої відокремленості тощо.

Загалом такі суб'єкти можуть бути за організаційно-правовою формою як індивідуальними (наприклад, окремі громадяни України), так і колективними (органи публічного управління, громадські об'єднання).

Деякі автори таких суб'єктів поділяють зважаючи на ступінь їх зовнішньої відокремленості, на юридичні особи (органи виконавчої влади, будь-які інші державні органи, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання, підприємства, установи, організації (в особі їх керівників, які очолюють управління цих підприємств, установ, організацій); колективні суб'єкти (утворення), які не мають ознак юридичної особи, але тією чи іншою мірою наділені нормами адміністративного права певними правами та обов'язками (структурні підрозділи, спеціальні утворення державних і недержавних органів, підприємств, установ, організацій, деякі інші громадські утворення)³.

Цей поділ є цілком слушним і в аспекті класифікації суб'єктів системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції. До першої групи належать Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, спеціальні підрозділи Національної поліції України, військово-цивільні адміністрації, судові органи, громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону тощо. Друга група, наприклад, може бути представлена робочою групою представників територіальних підрозділів Державної міграційної служби, СБУ, Національної поліції, Держфінінспекції та Пенсійного фонду України з перевірки фактичного місця проживання/перебування внутрішньо переміщених осіб, акти, складені якою, мають вирішальне значення для реалізації прав громадян України на отримання соціальних виплат, відновлення незаконно порушених прав стосовно отримання та реалізації права власності щодо спеціальних матеріальних і фінансових ресурсів.

Аналіз особливостей повноважень, якими наділені такі суб'єкти в окресленій сфері, дає змогу виокремити дві їх групи: 1) суб'єкти адміністративного права, що відповідно до чинного законодавства наділені

повноваженнями у сфері публічного управління та владними повноваженнями щодо протидії можливим порушенням та відновлення порушених прав у сфері власності і спеціальні суб'єкти, яким адміністративно-правовими нормами делеговано такі повноваження в окремих сферах суспільного життя (Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, військово-цивільні адміністрації); 2) суб'єкти, які не володіють такими повноваженнями, але своєю діяльністю все ж таки гарантують адміністративно-правовий захист права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції (громадські організації).

Правовий статус суб'єктів системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції окреслений нормами низки правових актів, зокрема КУпАП, МКУ, Законів України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» від 16 вересня 2014 р. № 1680-VII, «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII, «Про військово-цивільні адміністрації» від 3 лютого 2015 р. № 141-VIII, «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» від 12 серпня 2014 р. № 1632-VII та багатьох інших.

Доцільно звернути увагу на специфіку окремих суб'єктів системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції.

Особливості адміністративно-правового статусу Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України зумовлені змістом Положення про Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 376. МТОТ здійснює заходи і завдання, спрямовані на виконання державних та регіональних програм захисту конституційних прав і законних інтересів громадян України, які вимушено залишили окремі території Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, або тимчасово окуповану територію України, вживає заходів щодо захисту прав та законних інтересів осіб, які порушені внаслідок збройного конфлікту або тимчасової окупації частини території України.

Однією з найважливіших функцій цього органу є здійснення повноважень у сфері реалізації законодавства щодо гарантування захисту права власності, втілення заходів щодо відновлення об'єктів права власності у цьому регіоні та захисту майнових прав власників. З цієї метою це міністерство збирає та аналізує інформацію про необхідність здійснення заходів з відновлення об'єктів на територіях, які зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту або тимчасової окупації, розробляє пропозиції щодо визначення об'єктів, що потребують першочергового відновлення.

Відновлення мирного життя на територіях, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту, за даними цього міністерства потребує значного фінансування. У 2016 р. на соціально-економічний розвиток та відновлення Донецької і Луганської областей було передбачено 4261,7 млн грн, з них виділено: з державного фонду регіонального розвитку (далі – ДФРР) на Донецьку область – 239 млн грн, на Луганську область – 193,7 млн грн⁴.

Міністерством проводиться значний комплекс робіт щодо гарантування нормального функціонування цього регіону та відновлення об'єктів права власності громадян України на цій території. Зокрема, на засіданні Кабінету Міністрів України 31 серпня 2016 р. розглянуто та схвалено Концепцію Державної цільової програми «Відновлення та розбудова миру в східних регіонах України», розроблену Міністерством. МТОТ виступає бенефіціаром міжнародних проектів «Допомога сім'ям, що постраждали від конфлікту на сході України» на суму 1,732 млн дол. США, «Допомога внутрішнім вимушеним переселенцям в Східній Україні» на суму 5,076 млн дол. США тощо.

Не менш важливі функції щодо гарантування захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції покладено на Національну поліцію України. Суб'єктами системи гарантування захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції є Міністерство внутрішніх справ України, головні управління Національної поліції України, відділи, відділення поліції, Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, підрозділів патрульної служби Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, Департаменту поліції охорони та його структурних підрозділів.

Адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта гарантування захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції реалізується на підставі Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII, Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877, Положення про Департамент патрульної поліції, затвердженого наказом Національної поліції України від 6 листопада 2015 р. № 73.

Починаючи з 2014 р. найважливішу роль щодо протидії правопорушенням в районах проведення антитерористичної операції відіграли спеціальні підрозділи правоохоронних органів. Діяльність окремих підрозділів патрульної служби поліції особливого призначення у зоні проведення антитерористичної операції має особливе значення, оскільки ці суб'єкти покликані забезпечувати правопорядок, протидію правопорушенням у звільнених населених пунктах Донецької та Луганської областей. Вони здійснюють цілодобове оперативне реагування на повідомлення, припинення правопорушень, допомагають громадянам, які постраждали від правопорушень. Поліцейські не лише несуть службу на другій та третій лінії оборони, а й періодично виконують завдання безпосередньо на лінії розмежування⁵.

У 2015 р. були створені військово-цивільні адміністрації як суб'єкти, наділені повноваженнями щодо забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки й нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі проведення антитерористичної операції. Ці тимчасові державні органи створені на підставі Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» № 141-VIII, прийнятого Верховною Радою 3 лютого 2015 року.

Такі тимчасові державні органи здійснюють на відповідній території повноваження районних, обласних рад, державних адміністрацій та виступають важливими суб'єктами гарантування захисту права власності. До їхніх обов'язків належить надання допомоги власникам квартир (будинків) у їх відбудові в разі пошкодження в результаті терористичних актів, диверсій; організації за рахунок власних коштів і на пайових засадах будівництва, реконструкції і ремонту об'єктів, житлових будинків; виконання або делегування на конкурсній основі генеральній будівельній організації (підрядній організації) функцій замовника на будівництво, реконструкцію і ремонт житла, інших об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури; вирішення відповідно до закону питань регулювання земельних відносин. Важливо, що вони сприяють діяльності органів суду, прокуратури, юстиції, служби безпеки, Національної поліції, адвокатури, Національного антикорупційного бюро України і Державної кримінально-виконавчої служби України щодо їхніх основних напрямів діяльності, в тому числі щодо гарантування захисту права власності в районах проведення антитерористичної операції.

Неможливо переоцінити важливість діяльності судових органів як суб'єктів системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції. Бойові дії та загрози в районах проведення антитерористичної операції призвели до зміни організації діяльності судових органів на цій території. Відповідно до Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» від 12 серпня 2014 р. № 1632-VII на час проведення антитерористичної операції була змінена територіальна підсудність справ, підсудних судам, розташованим у цих районах.

Повноцінне відновлення діяльності судових органів як суб'єктів системи гарантування адміністративно-правового захисту прав громадян України відбулося завдяки прийняттю Указу Президента України «Про внесення змін до мережі адміністративних судів України» від 12 листопада 2014 р. № 866/2014, Розпоряджень ВССУ «Про визначення територіальної підсудності справ» від 2 вересня 2014 р. № 27/0/38-14, «Про зміну територіальної підсудності справ» від 31 березня 2016 р. № 18/0/38-16, розпоряджень ВАСУ «Про відновлення роботи Донецького окружного адміністративного суду по здійсненню правосуддя у зв'язку із зміною місцезнаходження суду» від 15 грудня 2014 р. № 262 та низки інших.

Сьогодні ці державні органи розглядають широкий перелік справ у сфері власності. До них належать справи про адміністративні правопорушення, які порушують права громадян, спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктами владних повноважень щодо оскарження їхніх рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності щодо володіння, користування та розпорядження майном тощо.

Незважаючи на широкий перелік суб'єктів системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції, у нашій країні відсутній комплексний нормативно-правовий акт, який би служив правовою основою їх узгодженої роботи щодо захисту прав громадян володіти, користуватися та розпоряджатися майном у цьому регіоні.

Також до цього часу державою не прийнято нормативно-правового акта щодо порядку відшкодування шкоди громадянам України за пошкоджене та зруйноване майно внаслідок проведення антитерористичної операції. У Верховній Раді зареєстрований такий проект Закону про відшкодування збитків за зруйноване (знищене) або пошкоджене приватне житло особам, приватне житло або приватні домогосподарства яких були пошкоджені (зруйновані) під час проведення антитерористичної операції. Цим законопроектом передбачені компенсаційні виплати населенню для часткового відшкодування вартості будівництва та придбання житла замість знищеного. Крім того, частково будуть компенсовані капітальні та поточні ремонти пошкодженого житла⁶. Згідно з проектом Закону, повинна бути створена спеціальна комісія з оцінки та відшкодування збитків щодо об'єктів, розташованих в населених пунктах Донецької і Луганської областей. Як було зазначено у Висновку на проект Закону України «Про відшкодування збитків за зруйноване (знищене) або пошкоджене приватне житло особам, приватне житло або приватні домогосподарства яких було пошкоджені (зруйновані) під час проведення антитерористичної операції» (реєстраційний № 4301 від 24.03.2016), для більш швидкого та ефективного відшкодування заподіяних збитків було б доцільним дозволити таке відшкодування за рахунок Державного бюджету України, але з наданням державі права регресу до винних осіб після їх встановлення та притягнення до відповідальності⁷.

Важливість і нетиповість для нашої держави нових проблем, пов'язаних з проведенням антитерористичної операції, зростання порушень прав громадян у сфері власності, розмір збитків, завданих майну громадян, зумовлює консолідацію зусиль усіх органів публічного управління та громадськості щодо їх подолання. Усе це потребує внесення суттєвих змін до чинного законодавства на основі іноземного досвіду та з урахуванням наявних практичних проблем у цій сфері.

¹ Личенко І. О. Адміністративно-деліктні аспекти захисту права власності : моногр. / І. О. Личенко. – Л. : ЗУКЦ, 2011. – 216 с. – С. 26.

² Там само.

³ Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у 2 т. / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К.: Вид-во «Юридична думка», 2004. – Т. 1. – 584 с. – С. 191.

⁴ План діяльності Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України на 2017 плановий рік та 2018–2019 бюджетні періоди, що настають за плановим : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mtot.gov.ua/wp-content/uploads/Strateg.plan-2017.pdf>

⁵ Підрозділи особливого призначення стануть основою нової поліції : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1870243>

⁶ Держава компенсує збитки за пошкоджене внаслідок АТО житло за рахунок бюджету : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua1.com.ua/society/derzhava-kompensue-zbitki-za-poskodzhene-vnaslidok-ato-zhitlo-za-rahunok-derzhbyudzhetu-18307.html>

⁷ Висновок на проект Закону України «Про відшкодування збитків за зруйноване (знищене) або пошкоджене приватне житло особам, приватне житло або приватні домогосподарства яких було пошкоджені (зруйновані) під час проведення антитерористичної операції» (реєстраційний № 4301 від 24.03.2016) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58524

Резюме

Котормус Т. І. Суб'єкти системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції.

Стаття присвячена аналізу стану наукового дослідження суб'єктів системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції, здійсненню їхньої класифікації та визначенню особливостей їхнього адміністративно-правового статусу. У статті дано визначення поняття суб'єктів системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції, з'ясовано особливості їхнього функціонування та проблеми практичної діяльності.

Ключові слова: право власності, райони проведення антитерористичної операції, захист права власності, адміністративно-правові гарантії захисту права власності, суб'єкти.

Резюме

Котормус Т. І. Субъекты системы обеспечения административно-правовой защиты права собственности граждан Украины в районах проведения антитеррористической операции.

Статья посвящена анализу состояния научного исследования субъектов системы обеспечения административно-правовой защиты права собственности граждан Украины в районах проведения антитеррористической операции, осуществлению их классификации и определению особенностей их административно-правового статуса. В статье дано определение понятия субъектов системы обеспечения административно-правовой защиты права собственности граждан Украины в районах проведения антитеррористической операции, определены особенности их функционирования и проблемы практической деятельности.

Ключевые слова: право собственности, районы проведения антитеррористической операции, защита права собственности, административно-правовые гарантии защиты права собственности, субъекты.

Summary

Kotormus T. Subjects of the system of guaranteeing administrative-legal protection of the property rights of Ukrainian citizens in areas of anti-terrorist operation.

The article is devoted to the analysis of the state of scientific research of the subjects of the system of guaranteeing administrative-legal protection of the property rights of Ukrainian citizens in the areas of the anti-terrorist operation, the implementation of their classification and the identification of their administrative-legal status. The article defines the notion of the subjects of the system of guaranteeing administrative and legal protection of the property rights of Ukrainian citizens in the areas of the anti-terrorist operation, the peculiarities of their functioning and problems of practical activity are determined.

Key words: ownership, area of anti-terrorist operations, protection of property rights, administrative-legal guarantees of protection of the property rights, subjects.